

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรวัยทารก พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก และปัจจัยทำนายพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตร กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่เลี้ยงดูบุตรอายุ 4-12 เดือน พานบุตรมารับบริการสุขภาพที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลพัทลุง และโรงพยาบาลป่าพะยอม เก็บข้อมูลระหว่างกลางเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนพฤศจิกายน 2547 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 140 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอด้วยการบรรยายประกอบตารางตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 การรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

ส่วนที่ 3 การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

ส่วนที่ 5 ปัจจัยทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรจำแนกตามเพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ลำดับที่เกิด ประวัติการได้รับวัคซีนและประวัติการเจ็บป่วยในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ส่วนใหญ่มีบุตรเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.9 อายุอยู่ในช่วง 4 เดือน - 6 เดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.9 อายุเฉลี่ยของบุตรเท่ากับ 6.9 เดือน ($SD = 2.54$) มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 64.3 และร้อยละ 72.1 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่สอง คิดเป็นร้อยละ 45.0 ได้รับวัคซีนครบตามวัย คิดเป็นร้อยละ 95.0 มีประวัติการเจ็บป่วยในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 54.3 โดยเจ็บป่วยด้วยโรคไข้หวัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.3 ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7

จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร ($n = 140$ ราย)

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	81	57.9
หญิง	59	42.1
อายุ		
4 เดือน - 6 เดือน	53	37.9
6 เดือน 1 วัน - 9 เดือน	40	28.6
9 เดือน 1 วัน - 12 เดือน	47	33.5
ค่าเฉลี่ยอายุ	6.9 เดือน	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.54	
น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ *		
มากเกินไป	23	16.4
ค่อนข้างมาก	21	15.0
ตามเกณฑ์	90	64.3
ค่อนข้างน้อย	4	2.9
น้อยกว่าเกณฑ์	2	1.4
ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ *		
สูง	13	9.3
ค่อนข้างสูง	18	12.8
ตามเกณฑ์	101	72.1
ค่อนข้างเตี้ย	4	2.9
เตี้ย	4	2.9
ลำดับที่เกิด		
บุตรคนที่ 1	53	37.9
บุตรคนที่ 2	63	45.0
บุตรคนที่ 3 ขึ้นไป	24	17.1

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติการได้รับวัคซีน		
ไม่ครบ	7	5.0
ครบ	133	95.0
ประวัติการเจ็บป่วยในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา		
ไม่มี	64	45.7
มี	76	54.3
เคยเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ** (n = 101)		
ไข้หวัด	66	65.3
อุจจาระร่วง	14	13.9
ปวดบวม	10	9.9
หลอดลมอักเสบ	8	7.9
หัด	3	3.0

* เปรียบเทียบน้ำหนัก/ส่วนสูงกับกราฟมาตรฐาน (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2542)

** ตอบได้มากกว่า 1 โรค

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาจำแนกตามอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร ชนิดของนมที่เลี้ยงบุตร และอายุที่เริ่มให้อาหารเสริม ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดามีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 25 ปี 1 วัน - 35 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.6 คิดเป็นอายุเฉลี่ย 28.9 ปี ($SD = 5.90$) นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 92.1 มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.1 ประกอบอาชีพแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 40.0 มีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.1 ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 54.3 ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรวัยทารกมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 68.6 เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่และนมผสม คิดเป็นร้อยละ 52.1 เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 47.9 โดยมีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเท่ากับ 5.49 เดือน ให้อาหารเสริมเมื่อบุตรมีอายุอยู่ในช่วง 3 เดือน 1 วัน - 4 เดือน มากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าหลังให้นมมารดาแล้วยังร้องให้ กลับุตรไม่อิ่ม

คิดเป็นร้อยละ 50.8 เริ่มให้อาหารเสริมเมื่อบุตรอายุเฉลี่ย 3.9 เดือน ($SD = 1.59$) ดังแสดงในตาราง 8

จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา ($n = 140$ ราย)

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	6	4.3
20 ปี - 25 ปี	36	25.7
25 ปี 1 วัน - 35 ปี	82	58.6
มากกว่า 35 ปี	16	11.4
ค่าเฉลี่ยอายุ	28.9 ปี	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.90	
ศาสนา		
พุทธ	129	92.1
อิสลาม	11	7.9
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	36	25.7
มัธยมศึกษา	45	32.1
อนุปริญญา (ปวส./ ปวท.)	19	13.6
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	14	10.0
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	26	18.6
อาชีพ		
รับราชการ	13	9.3
รับจ้าง	15	10.7
เกษตรกร	19	13.6
ค้าขาย	29	20.7
แม่บ้าน	56	40.0
อื่นๆ	8	5.7

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัว (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000	40	28.6
5,001-10,000	45	32.1
10,001-20,000	41	29.3
มากกว่า 20,000	14	10.0
ลักษณะของครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	76	54.3
ครอบครัวขยาย	64	45.7
ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร		
ไม่มี	44	31.4
มี	96	68.6
ชนิดของนมที่เลี้ยงบุตร		
นมแม่และนมผสม	73	52.1
นมแม่	67	47.9
อายุที่เริ่มให้อาหารเสริม ($n = 128$)		
2 เดือน - 3 เดือน	27	21.1
3 เดือน 1 วัน - 4 เดือน	65	50.8
4 เดือน 1 วัน - 5 เดือน	10	7.8
5 เดือน 1 วัน - 6 เดือน	23	18.0
มากกว่า 6 เดือน	3	2.3
ค่าเฉลี่ยอายุ	3.9 เดือน	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.59	

ส่วนที่ 2 การรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของมารดาเป็นรายด้านและโดยรวม พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.35, SD = 0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมารดามีการรับรู้ความสามารถด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนมากที่สุด ($\bar{X} = 3.52, SD = 0.44$) และด้านน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.15, SD = 0.77$)

ตาราง 9

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของมารดาเป็นรายด้านและโดยรวม ($n = 140$ ราย)

การรับรู้ความสามารถของมารดา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการรับรู้
ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย	3.45	0.39	มาก
ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน	3.52	0.44	มาก
ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม	3.29	0.45	มาก
ด้านวัฒนธรรม	3.15	0.77	มาก
โดยรวม	3.35	0.42	มาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดของการรับรู้ความสามารถของมารดาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย มารดามีการรับรู้ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.45, SD = 0.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถมากที่สุด คือ มารดาสามารถพาบุตรไปรับวัคซีนตามนัดได้ทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.81, SD = 0.41$) กล่าวคือ ร้อยละ 82.1 ของมารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการพาบุตรไปรับวัคซีนตามนัดได้ทุกครั้ง และข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถน้อยที่สุด คือ มารดาสามารถทำความสะอาดช่องปาก ด้วยการเช็ดเหงือกและฟันเมื่อบุตรอายุ 4 เดือนขึ้นไป ($\bar{X} = 3.02, SD = 0.94$) กล่าวคือ ร้อยละ 36.4 ของมารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการทำทำความสะอาดช่องปาก ด้วยการเช็ดเหงือกและฟัน เมื่อบุตร

อายุ 4 เดือนขึ้นไป ดังแสดงในภาคผนวก ง (ตาราง 14)

ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน มารดามีการรับรู้ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.51, SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถมากที่สุด คือ มารดาสามารถเล่นกับบุตรหรือร่วมเล่นของเล่นกับบุตร ($\bar{X} = 3.62, SD = 0.56$) กล่าวคือ ร้อยละ 65.0 ของมารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการเล่นกับบุตรหรือร่วมเล่นของเล่นกับบุตร และข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถน้อยที่สุด คือ มารดาสามารถร้องเพลงกล่อม หรือโอบอุ้ม หรือตบหลังเบาๆแก่บุตรก่อนบุตรนอน ($\bar{X} = 3.39, SD = 0.77$) กล่าวคือ ร้อยละ 53.6 มารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการร้องเพลงกล่อม หรือโอบอุ้ม หรือตบหลังเบาๆแก่บุตรก่อนบุตรนอน ดังแสดงในภาคผนวก ง (ตาราง 14)

ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม มารดามีการรับรู้ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.29, SD = 0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถอยู่ในระดับสูง ยกเว้นข้อมารดาสามารถจัดหาหนังสือที่มีรูปภาพให้บุตรดู เช่น รูปสัตว์ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.66, SD = 1.01$) โดยข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถมากที่สุด คือ มารดาสามารถแสดงความรักบุตรด้วยการอุ้ม โอบกอด หรือหอมแก้ม ($\bar{X} = 3.86, SD = 0.37$) กล่าวคือ ร้อยละ 86.4 มารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการแสดงความรักบุตรด้วยการอุ้มโอบกอด หรือหอมแก้ม และข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถน้อยที่สุด คือ มารดาสามารถจัดหาหนังสือที่มีรูปภาพให้บุตรดู เช่น รูปสัตว์ ($\bar{X} = 2.66, SD = 1.01$) กล่าวคือ ร้อยละ 22.9 มารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการจัดหาหนังสือที่มีรูปภาพให้บุตรดู เช่น รูปสัตว์ ดังแสดงในภาคผนวก ง (ตาราง 14)

ด้านวัฒนธรรม มารดามีการรับรู้ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.15, SD = 0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถมากที่สุด คือ มารดาสามารถพูดกับบุตรด้วยคำพูดที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.54, SD = 0.65$) กล่าวคือ ร้อยละ 61.4 มารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดในการพูดกับบุตรด้วยคำพูดที่ชัดเจน และข้อที่มารดามีการรับรู้ความสามารถน้อยที่สุด คือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรรู้จักการรอคอย ($\bar{X} = 2.85, SD = 1.16$) กล่าวคือ ร้อยละ 33.6 มารดามีการรับรู้ความสามารถระดับมากที่สุดการฝึกให้บุตรรู้จักการรอคอย ดังแสดงในภาคผนวก ง (ตาราง 14)

ส่วนที่ 3 การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับ

ความต้องการของบุตรเป็นรายด้านและโดยรวม พบว่า มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43, SD = 0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนมากที่สุด ($\bar{X} = 3.60, SD = 0.41$) และด้านน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.12, SD = 0.77$)

ตาราง 10

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรเป็นรายด้านและโดยรวม ($n = 140$ ราย)

การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การรับรู้
ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย	3.55	0.40	มาก
ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน	3.60	0.41	มาก
ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม	3.45	0.44	มาก
ด้านวัฒนธรรม	3.12	0.77	มาก
โดยรวม	3.43	0.42	มาก

เมื่อพิจารณารายละเอียดของการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.55, SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรมากที่สุด คือ มารดาเห็นว่าบุตรต้องการการได้รับวัคซีนตามกำหนด ($\bar{X} = 3.82, SD = 0.42$) กล่าวคือ ร้อยละ 83.6 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการการได้รับวัคซีนตามกำหนด และข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรน้อยที่สุด คือ มารดาเห็นว่าบุตรต้องการการดูแลทำความสะอาดช่องปาก ด้วยการเช็ดเหงือกและฟัน ($\bar{X} = 3.20, SD = 0.93$) กล่าวคือ ร้อยละ 47.9 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการการดูแลทำความสะอาดช่องปาก ด้วยการเช็ดเหงือก

และพื้น ดังแสดงภาคผนวก ๑ (ตาราง 15)

ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.60, SD = 0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรมากที่สุด คือ มารดาทราบว่าบุตรต้องการนอนหลับทั้งกลางวันและกลางคืน ประมาณวันละ 14-16 ชั่วโมง ($\bar{X} = 3.64, SD = 0.59$) กล่าวคือ ร้อยละ 69.3 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการนอนหลับทั้งกลางวันและกลางคืน ประมาณวันละ 14-16 ชั่วโมง และข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรน้อยที่สุด คือ มารดาทราบว่าบุตรต้องการให้มารดาร้องเพลงกล่อม หรือโอบอุ้ม หรือตบหลังเบาๆแก่บุตรก่อนหลับ ($\bar{X} = 3.56, SD = 0.69$) กล่าวคือ ร้อยละ 66.4 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการให้มารดาร้องเพลงกล่อม หรือโอบอุ้ม หรือตบหลังเบาๆแก่บุตรก่อนหลับ ดังแสดงในภาคผนวก ๑ (ตาราง 15)

ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.45, SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรมากที่สุด คือ มารดาทราบว่าบุตรต้องการความรักความอบอุ่นจากการกอดสัมผัสที่ใกล้ชิดจากมารดา ($\bar{X} = 3.83, SD = 0.40$) กล่าวคือ ร้อยละ 83.6 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการความรักความอบอุ่นจากการกอดสัมผัสที่ใกล้ชิดจากมารดา และข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรน้อยที่สุด คือ มารดาทราบว่าบุตรต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆจากรูปภาพจากหนังสือ ($\bar{X} = 3.06, SD = 0.89$) กล่าวคือ ร้อยละ 35.7 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆจากรูปภาพจากหนังสือ ดังแสดงในภาคผนวก ๑ (ตาราง 15)

ด้านวัฒนธรรม มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.12, SD = 0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรมากที่สุด คือ มารดาทราบว่าบุตรต้องการเรียนรู้ภาษาจากการพูดคุยของมารดา ($\bar{X} = 3.58, SD = 0.60$) กล่าวคือ ร้อยละ 62.9 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการเรียนรู้ภาษาจากการพูดคุยของมารดา และข้อที่มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรน้อยที่สุด คือ มารดาทราบว่าบุตรต้องการฝึกการรอยคอย ($\bar{X} = 2.82, SD = 1.15$) กล่าวคือ ร้อยละ 33.6 มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรระดับมากที่สุดในเรื่องบุตรต้องการฝึกการรอยคอย

ดังแสดงในภาคผนวก จ (ตาราง 15)

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกเป็นรายด้านและโดยรวม พบว่า มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 0.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยมีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนสูงสุด ($\bar{X} = 3.52$, $SD = 0.42$) และด้านที่ต่ำสุด คือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.10$, $SD = 0.81$)

ตาราง 11

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกเป็นรายด้านและโดยรวม ($n = 140$ ราย)

พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับพฤติกรรม
ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย	3.44	0.41	สูง
ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน	3.52	0.42	สูง
ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม	3.21	0.49	สูง
ด้านวัฒนธรรม	3.10	0.81	สูง
โดยรวม	3.32	0.39	สูง

เมื่อพิจารณารายละเอียดของพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.44$, $SD = 0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอยู่ใน

ระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกมากที่สุด คือ มารดาพาบุตรไปรับวัคซีนตรงตามทีนัดทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.30$) กล่าวคือ ร้อยละ 96.4 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการพาบุตรไปรับวัคซีนตรงตามทีนัดทุกครั้ง และข้อที่มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกน้อยที่สุด คือ มารดาทำความสะอาดช่องปากด้วยการเช็ดเหงือกและฟันให้บุตร เมื่อบุตรอายุ 4 เดือนขึ้นไป ($\bar{X} = 2.85, SD = 1.17$) กล่าวคือ ร้อยละ 37.9 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการทำความสะอาดช่องปากด้วยการเช็ดเหงือกและฟันให้บุตร เมื่อบุตรอายุ 4 เดือนขึ้นไป ดังแสดงในภาคผนวก ข (ตาราง 16)

ด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.52, SD = 0.42$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอยู่ในระดับสูงทุกรายข้อ โดยข้อที่มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกมากที่สุด คือ มารดาดูแลบุตรให้อนอนหลับอย่างเพียงพอทั้งกลางวันและกลางคืนประมาณวันละ 14-16 ชั่วโมง ($\bar{X} = 3.67, SD = 0.55$) กล่าวคือ ร้อยละ 72.1 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการดูแลบุตรให้อนอนหลับอย่างเพียงพอทั้งกลางวันและกลางคืนประมาณวันละ 14-16 ชั่วโมง และข้อที่มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกน้อยที่สุด คือ มารดาฝึกให้บุตรหัดนั่งเมื่อบุตรอายุ 4 เดือนขึ้นไป/คลานหรือยืน เมื่อบุตรอายุ 8 เดือนขึ้นไป/เดินเมื่ออายุ 11 เดือนขึ้นไป ($\bar{X} = 3.44, SD = 0.82$) กล่าวคือ ร้อยละ 57.9 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการฝึกให้บุตรหัดนั่งเมื่อบุตรอายุ 4 เดือนขึ้นไป/คลานหรือยืน เมื่อบุตรอายุ 8 เดือนขึ้นไป/เดินเมื่ออายุ 11 เดือนขึ้นไป ดังแสดงในภาคผนวก ข (ตาราง 16)

ด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.21, SD = 0.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอยู่ในระดับสูง ยกเว้นข้อ มารดาให้บุตรดูรูปภาพในหนังสือ เช่น รูปสัตว์ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.46, SD = 1.25$) โดยข้อที่มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกมากที่สุด คือ มารดาแสดงความรักต่อบุตรด้วยการอุ้ม โอบกอด หรือหอมแก้ม ($\bar{X} = 3.90, SD = 0.29$) กล่าวคือ ร้อยละ 90.7 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการแสดงความรักต่อบุตรด้วยการอุ้ม โอบกอดหรือหอมแก้มและข้อที่มารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกน้อยที่สุด คือ มารดาให้บุตรดูรูปภาพในหนังสือ เช่น

รูปสัตรี ($\bar{X} = 2.46$, $SD = 1.25$) กล่าวคือ ร้อยละ 25.0 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการให้บุตร
ดูรูปภาพในหนังสือ เช่น รูปสัตรี ดังแสดงในภาคผนวก ข (ตาราง 16)

ด้านวัฒนธรรม มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตร
วัยทารกโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.10$, $SD = 0.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มารดา
มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารกอยู่ในระดับสูง ยกเว้นข้อ
มารดาสอนให้บุตรรู้จักการให้ เช่น แบ่งปันของเล่นขนมแก่คนอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 2.64$, $SD = 1.47$) โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการ
ของบุตรวัยทารกมากที่สุด คือ มารดาพูดคุยกับบุตรทุกครั้งที่ทำกิจกรรมให้ เช่น อาบน้ำ ป้อนข้าว
($\bar{X} = 3.74$, $SD = 0.54$) กล่าวคือ ร้อยละ 78.6 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในการพูดคุยกับบุตร
ทุกครั้งที่ทำกิจกรรมให้ เช่น อาบน้ำ ป้อนข้าว และข้อที่มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนอง
ความต้องการของบุตรวัยทารกน้อยที่สุด คือ มารดาสอนให้บุตรรู้จักการให้ เช่น แบ่งปันของเล่น
ขนมแก่คนอื่น ๆ ($\bar{X} = 2.64$, $SD = 1.47$) กล่าวคือ ร้อยละ 40.0 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำ
ในการสอนให้บุตรรู้จักการให้ เช่น แบ่งปันของเล่นขนมแก่คนอื่น ๆ ดังแสดงในภาคผนวก ข (ตาราง 16)

ส่วนที่ 5 ปัจจัยทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

การศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการ
ของบุตรวัยทารก มีปัจจัยที่ร่วมในการทำนาย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา
อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้
ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร ก่อนการวิเคราะห์
ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ
แบบขั้นตอน พบว่า เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน
ทุกประการ ดังแสดงในภาคผนวก ฉ และทดสอบหาค่าข้อมูลสูงสุดหรือต่ำสุดผิดปกติ (outliers)
พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าข้อมูลสูงสุดหรือต่ำสุดผิดปกติ 5 ราย ดังแสดงในภาคผนวก ฉ

หลังจากนั้นจึงนำปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว
ลักษณะของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร) การรับรู้ความสามารถของมารดา และ
การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 135$ ราย) มาหา
ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตร ดังแสดง
ในตาราง 12 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม คือ
ลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนอง
ความต้องการของบุตรในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.180$, $p < 0.05$) การรับรู้

ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .678, p < 0.01$ และ $r = .503, p < 0.01$ ตามลำดับ) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระดังกล่าว พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับที่ไม่สูงกว่ากำหนด ($r = -.071-.710$)

ตาราง 12

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการบุตร กับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตร ($n = 135$ ราย)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. อายุ	1.000								
2. ระดับการศึกษา	.097	1.000							
3. อาชีพ	.176*	.159	1.000						
4. รายได้ของครอบครัว	.297**	.301**	.089	1.000					
5. ลักษณะของครอบครัว	-.061	.152	-.011	.006	1.000				
6. ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร	.270**	-.278**	.029	.055	.034	1.000			
7. การรับรู้ความสามารถของมารดา	.183*	-.009	.041	.134	-.071	.134	1.000		
8. การรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตร	.212*	.126	.074	.164	-.091	.086	.710**	1.000	
9. พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร	.129	.068	.015	.114	-.180*	.143	.678**	.503**	1.000

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการเลือกตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 135$ ราย) ดังแสดงในตาราง 13 พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายความแปรปรวนของค่าคะแนนทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตร คือ การรับรู้ความสามารถของมารดา และลักษณะของครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรได้ร้อยละ 46.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 132) = 60.216, p < 0.001$] และมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .668 ($t = 10.594, p < 0.001$) และ $-.132$ ($t = -2.099, p = 0.038$) ตามลำดับ

ตาราง 13

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการเลือกตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตร ($n = 135$ ราย)

ตัวแปร	Beta	(t , p)
1. การรับรู้ความสามารถของมารดา	.668	(10.594, 0.000)
2. ลักษณะของครอบครัว	-.132	(-2.099, 0.038)
3. การรับรู้ความต้องการของบุตร	.033	(0.369, 0.712)
	R^2	.477
	Adjust R^2	.469
	F (2, 132)	= 60.216 ($p < 0.001$)

การอภิปรายผล

การศึกษาการรับรู้ความสามารถของมารดา การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารก และปัจจัยทำนายพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) การรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารก 3) การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร 4) พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารก 5) ปัจจัยทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การศึกษาคั้งนี้ พบว่า มารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเพียงร้อยละ 48 ทั้งนี้เนื่องจากมากกว่าครึ่งหนึ่งของมารดามีอาชีพที่ต้องทำงานนอกบ้าน เช่น ค้าขาย เกษตรกร รับจ้าง และรับราชการ (ร้อยละ 60) ซึ่งไม่สะดวกในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา สอดคล้องกับการศึกษากาญจน (2537) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดาของมารดาที่ทำงานนอกบ้านของมารดาที่มาฝากครรภ์และคลอดบุตร โรงพยาบาลแม่และเด็ก เชียงใหม่ พบว่า เหตุผลที่มารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมผสม คือ ต้องทำงานนอกบ้าน เช่นเดียวกับการศึกษาของ

สุสัณหา (2545) ที่ศึกษาปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และนโยบายที่มีผลต่อการปฏิบัติการให้นมมารดาแก่บุตรในมารดาที่ทำงานในเขตจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มารดาที่ทำงานนอกบ้าน มีอัตราการใช้นมผสมสูงกว่ามารดาที่ทำงานในบ้าน อย่างไรก็ตามระยะเวลาของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.49 เดือน ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่ตามองค์การอนามัยโลก (WHO, 2001) ได้เสนอแนะว่าทารกควรได้รับนมมารดาอย่างน้อย 4-6 เดือน ส่วนการเริ่มให้อาหารเสริม พบว่า มารดาส่วนใหญ่ร้อยละ 72 เริ่มให้อาหารเสริมในช่วง 4 เดือนแรก อาหารที่ให้ส่วนใหญ่เป็นข้าวบด หรือกล้วยครูด โดยให้เหตุผลว่าหลังให้นมมารดาแล้วยังร้องไห้ กลัวยุติจะไม่อิ่ม สอดคล้องกับการศึกษาของอำภาพร และคณะ (2546) ที่ศึกษาค่านิยม ความเชื่อเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว พบว่า มารดาหรือผู้เลี้ยงดูให้อาหารเสริมเป็นกล้วย หรือข้าวบดด้วยเหตุผลว่าจะทำให้เด็กอ้วน แข็งแรงกว่าให้นมอย่างเดียว

สำหรับประวัติการได้รับวัคซีนนั้น พบว่า ร้อยละ 95 ทารกได้รับวัคซีนครบตามวัย เช่นเดียวกับการศึกษาของพรศรี และคณะ (2544) และนิลุบล (2542) ที่พบว่า ทารกได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามวัย ร้อยละ 87 และร้อยละ 96 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามารดาส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพาบุตรไปรับวัคซีน ทั้งนี้อาจเนื่องจากวัยทารกเป็นวัยที่มีภูมิคุ้มกันโรคต่ำมีโอกาสเกิดโรคติดเชื้อที่รุนแรงได้ง่าย และเมื่อเป็นแล้วมีอันตรายถึงชีวิต การฉีดวัคซีนสามารถป้องกันเด็กจากโรคติดเชื้อดังกล่าวได้ (ลดวาลัย, 2546) สำหรับการเจ็บป่วยของทารกในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา พบว่า เจ็บป่วยด้วยโรคไข้หวัดมากที่สุด (ร้อยละ 65) อาจเนื่องจากทารกเป็นวัยที่ภูมิคุ้มกันโรคยังน้อย ประกอบกับช่วงที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นช่วงฤดูฝนตก (เดือนตุลาคม - เดือนพฤศจิกายน) มีความชุ่มชื้นและอากาศเย็น จึงทำให้ทารกเป็นไข้หวัดได้ง่าย

2. การรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากร้อยละ 69 ของมารดามีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรมาก่อนเพราะการมีประสบการณ์อาจทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มารดาจึงรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก (Bandura, 1997) ประกอบกับร้อยละ 59 มารดาอยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีพัฒนาการวุฒิภาวะด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะทำให้มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น และร้อยละ 32 มารดามีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ทำให้มีความสามารถที่จะเรียนรู้ ศึกษาหาความรู้ และในระยะตั้งครรภ์จะได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์เกี่ยวกับการปฏิบัติการเลี้ยงดูบุตร และพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตร จึงทำให้เกิดการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นด้วย

รวมทั้งการมีโอกาที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆได้มากขึ้น ช่วยส่งเสริมให้มารดามีความรู้ และเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจระดับความเชื่อมั่นว่าตนเอง มีความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น

ในการรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารกเมื่อพิจารณาทางด้านแล้ว พบว่า มารดารับรู้ความสามารถด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนมากที่สุดและด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดา สำหรับด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อน มารดารับรู้ความสามารถในด้านนี้มากที่สุด อาจเนื่องจากเป็นรูปธรรม พฤติกรรมการเลี้ยงดูที่ไม่ต้องอาศัยความสามารถพิเศษหรือต้องจัดหาสิ่งของมาเป็นพิเศษ เช่น การดูแลให้อาบน้ำ การจัดกิจกรรมเล่นกับเด็ก และการร่วมเล่นกับเด็ก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในด้านนี้ร้อยละของมารดารับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากที่สุด ต่ำที่สุด คือ ความสามารถร้องเพลงกล่อม หรือโอบอุ้ม หรือตบหลังเบาๆก่อนบุตรหลับ ดังจะเห็นได้ว่ามีเพียงร้อยละ 23 ของมารดารับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากที่สุดว่าสามารถร้องเพลงกล่อม หรือโอบอุ้ม หรือตบหลังเบาๆก่อนบุตรหลับ ทั้งนี้เนื่องจากมารดารุ่นใหม่ไม่ได้รับการสอนให้ร้องเพลงกล่อมเด็ก จึงทำให้มารดารับรู้ความสามารถในข้อนี้ต่ำเมื่อเทียบกับข้ออื่น ส่วนด้านวัฒนธรรม พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองของความต้องการของบุตรวัยทารกน้อยที่สุด ดังจะเห็นได้ว่ามีเพียงร้อยละ 34 และร้อยละ 36 ของมารดารับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากที่สุดว่าสามารถสอนบุตรให้รู้จักการรอคอย และการแบ่งปัน ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในวัยขวบปีแรก แหล่งสร้างความพึงพอใจอยู่ที่ปาก ทารกจะมีความสุขอยู่กับการดูด การกิน การออกเสียงร้อง และในยามที่ทารกไม่สุขสบาย ทารกใช้การร้องไห้ในการสื่อสารความไม่สุขสบาย ดังนั้นเมื่อบุตรร้องไห้ด้วยความรักความเอาใจใส่มารดามักเข้าไปหาบุตร ส่วนมากรีบตอบสนองของความต้องการของบุตรทันทีหรือทำให้บุตรมีความสุข (ทิพย์ภา, 2543) จึงทำให้มารดารับรู้ความสามารถในข้อเหล่านี้ต่ำเมื่อเทียบกับข้ออื่น

สำหรับด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคให้กับบุตร ดังจะเห็นได้จากร้อยละ 82 ของมารดารับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากที่สุด ว่าสามารถพาบุตรไปรับวัคซีนตรงตามทีนัดได้ทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแผนการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของเด็กไว้อย่างชัดเจนในคู่มือ/สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กที่มารดาทุกคนได้รับจากออกจากโรงพยาบาล ประกอบกับมารดาได้รับการนัดหมาย การชักจูง หรือชี้แนะจากแพทย์และพยาบาลให้พาบุตรไปรับวัคซีนตามนัด โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและสามารถพาบุตรไปรับวัคซีนในโรงพยาบาลหรือสถานอนามัยใกล้บ้าน แบนดูรา (Bandura, 1997) ได้กล่าวว่า การได้รับการชักจูง ชี้แนะหรือชี้้นำด้วยคำพูดให้มีความเชื่อมั่น

ว่าตนเองมีความสามารถ มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของบุคคล สำหรับเรื่องการทำความสะดวกช่องปากให้บุตร มารดามีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองน้อยที่สุด ดังจะเห็นได้จากมีเพียงร้อยละ 36 ของมารดารับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากที่สุดว่าสามารถทำความสะดวกช่องปากด้วยการเช็ดเหงือกและฟันให้บุตร เมื่อบุตรอายุ 4 เดือนขึ้นไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมารดาขาดความรู้ หรือประสบการณ์ในการทำความสะดวกช่องปาก ประกอบกับกลัวว่าบุตรอาจเจ็บเพราะทารกจะร้องไห้ ถ้าการกระทำดังกล่าวไม่นุ่มนวลทำให้ทารกรู้สึกเจ็บได้และจะปฏิเสธครั้งต่อไป จึงอาจเป็นสิ่งที่ไปบั่นทอนการรับรู้ความสามารถของมารดาได้

สำหรับด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ในด้านนี้ทุกข้อ มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องการจัดหาหนังสือที่มีรูปภาพให้บุตรดู มารดามีการรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีเพียงร้อยละ 23 ของมารดารับรู้ความสามารถของตนเองเรื่องนี้เป็นระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากสื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่จะราคาแพง ไม่ได้ขายในท้องตลาด ต้องซื้อขายที่ร้านขายหนังสือ ทำให้ไม่สามารถหาซื้อได้สะดวก

3. การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดามีการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากความต้องการของบุตรเป็นการเลี้ยงดูที่เป็นความต้องการพื้นฐานของเด็กในเรื่องการกิน การนอน และการเล่น จึงทำให้มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรในเรื่องนี้อยู่ในระดับสูงทุกด้าน นอกจากนี้ในระยะฝากครรภ์ คลอด และพักหลังคลอดอยู่ในโรงพยาบาล มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุตรที่มารดาจะให้การเลี้ยงดูบุตรที่บ้าน ประกอบกับปัจจุบันเป็นยุคการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้หรือความคิดเห็นต่อกันโดยผ่านเทคโนโลยี การสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถถ่ายทอดหรือส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็ว (กุศล และคณะ, 2542) ทำให้มารดามีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกได้ จึงทำให้มารดารับรู้ความต้องการพื้นฐานของบุตรเป็นอย่างดีและอยู่ในระดับมาก

4. พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมารดาส่วนใหญ่เคยมี

ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร (ร้อยละ 69) จึงมีโอกาสได้เรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง ประกอบกับมารดาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ (ร้อยละ 59) ที่มีพัฒนาการด้านวุฒิภาวะ (Orem, 2001) และมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่ของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 32) อาจจะได้มีการเรียนรู้หรือการแสวงหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติการเลี้ยงดูบุตร และมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารจากคู่มือ เอกสาร หรือสื่อต่างๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ได้มากขึ้น ทำให้มารดามีความรู้เพิ่มขึ้นช่วยส่งเสริมให้มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกที่ดี และมารดาเป็นแม่บ้าน (ร้อยละ 40) ทำให้มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างใกล้ชิด เป็นส่วนที่ส่งเสริมให้มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของชูศรี (2540) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกของมารดาที่พาบุตรมารับการรักษาที่โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต พบว่า มารดาเป็นแม่บ้านมีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนมากที่สุด อาจเนื่องจากด้านนี้เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่/กล้ามเนื้อมัดเล็ก และการดูแลให้เด็กได้พักผ่อน ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการเลี้ยงดูบุตร ประกอบกับลักษณะพัฒนาการทางด้านร่างกายวัยทารก เป็นไปในลักษณะของพัฒนาการกล้ามเนื้อแขนและขา โดยการเคลื่อนไหว เช่น นั่ง คลาน ยืน เดิน และในช่วงวัยนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเล่นและนอนหลับ (ลดาวัลย์, 2546; Edelman & Mandel, 1998) ดังจะเห็นได้ว่าร้อยละ 72 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการดูแลบุตรให้นอนหลับอย่างเพียงพอ ทั้งกลางวันและกลางคืน ประมาณวันละ 14-16 ชั่วโมง และร้อยละ 65 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการจัดกิจกรรมเล่นให้บุตรได้เพลิดเพลิน จึงทำให้การเลี้ยงดูบุตรในด้านนี้สูง ส่วนด้านวัฒนธรรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นนามธรรม มารดาเห็นว่าบุตรวัยทารกยังไม่ถึงวัยที่บุตรจะทำได้ หรือบุตรยังเด็กเกินกว่าที่จะเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันหรือจริยธรรมในสังคม เช่น การแบ่งปัน และการรอคอย ดังจะเห็นได้ว่ามีเพียงร้อยละ 36 และร้อยละ 40 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในเรื่อง การฝึกให้บุตรรู้จักการรอคอย และการสอนให้บุตรรู้จักการให้ เช่น แบ่งปันของเล่นขนมแก่คนอื่นๆ ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของรุจา และคณะ (2544) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพัฒนาการดูแลบุตรของครอบครัวในระยะเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติพัฒนาการดูแลบุตรด้านการอบรมจริยธรรมเป็นอันดับเกือบสุดท้าย และสอดคล้องกับการศึกษาของ

อัมพาพร และคณะ (2546) ที่ศึกษาค่านิยม ความเชื่อเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กในขวบปีแรก พบว่า ส่วนใหญ่ เชื่อว่าควรสอนจริยธรรม กิริยามารยาทตั้งแต่อายุ 1 ปี เป็นต้นไป เพราะเป็นวัยที่สามารถ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้

สำหรับด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย แม้ว่าในภาพรวมและแต่ละข้ออยู่ระดับสูง แต่ในจำนวนนี้มีเพียงร้อยละ 38 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการทำความสะอาดช่องปาก ด้วยการเช็ดเหงือกและฟันให้บุตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดายังไม่เห็นความสำคัญหรือเห็นว่าไม่จำเป็นต้องทำ เนื่องจากทารกฟันยังไม่ขึ้นหรือเพิ่งจะเริ่มขึ้นหรือในช่วงขวบปีแรกของบุตร บุตรส่วนใหญ่รับประทานนมมารดาหรือนมผสม แต่แท้ที่จริงแล้วนมมารดาหรือนมผสมมีส่วนผสม ของคาร์โบไฮเดรตเป็นหลัก เชื้อแบคทีเรียสามารถนำไปเป็นอาหารทำให้เกิดโรคฟันผุได้แม้ทารก ฟันยังไม่ขึ้น การไม่ทำความสะอาดฟันและช่องปากจะส่งผลให้เกิดฟันผุได้ ดังนั้นการส่งเสริมสุขภาพ ช่องปาก เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มารดาต้องเริ่มทำความสะอาดฟันและช่องปากตั้งแต่วัยทารกหรือ ก่อนจะมีฟันขึ้นในช่องปาก หากมารดาให้การดูแลในการทำ ความสะอาดฟันและช่องปากให้แก่บุตร จะช่วยลดการสะสมแบคทีเรียในช่องปาก ทำให้โอกาสการเกิดฟันผุน้อยลง (ชุตินา, 2534) สอดคล้องกับการศึกษาของทรงชัย และคณะ (2546) ที่ศึกษาพัฒนาการและสภาวะทันตสุขภาพ ของเด็กขวบปีแรกในพื้นที่ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า เด็กที่ได้รับนมมารดาเพียงอย่างเดียว มีความชุกของการเกิดโรคฟันผุมากกว่าเด็กที่ดื่มนมอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูหลักที่ทำ ความสะอาดฟันให้เด็กบ่อยๆ (3-5 ครั้งต่อสัปดาห์) จะมีฟันผุน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ และ สอดคล้องกับการศึกษาของสฎานา และเบิร์ท (Szpunar & Burt, 1990) ที่ศึกษาการใช้ฟลูออไรด์ ในเด็กนักเรียน ที่มิชิแกน พบว่า ผู้ดูแลเด็กที่ให้การดูแลความสะอาดปากฟันแก่เด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 1 ปี ถึง 2 ปี) ช่วยลดการเกิดโรคฟันผุ การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า มารดาเกือบครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 46 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องการติดตามน้ำหนักส่วนสูงของบุตรจากกราฟการเจริญเติบโต ของเด็กในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก หรือซักถามพยาบาล/แพทย์ว่าน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตร ผิดปกติหรือไม่ อาจเนื่องจากส่วนใหญ่มารดาหรือนัก/ส่วนสูงตามเกณฑ์ในภาพรวมเด็กแข็งแรง สมบูรณ์ หรืออาจไม่ทราบวิธีการใช้กราฟแสดงน้ำหนัก/ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ หรือการลงบันทึก หรือการแปลผล เปรียบเทียบกับกราฟ จึงทำให้มารดาไม่มีการติดตามการเจริญเติบโตของเด็กน้อย

สำหรับด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม แม้ว่าโดยรวมมารดา มีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกในด้านนี้อยู่ในระดับสูง ก็ตาม แต่มีอยู่หนึ่งข้อที่มารดาไม่ปฏิบัติตามในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัย ทารกอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ การให้บุตรดูรูปภาพ ในหนังสือเช่น รูปสัตว์ มีเพียงร้อยละ 25 ของมารดาปฏิบัติเป็นประจำ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กเล็ก

เกินไป รวมทั้งสื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่จะราคาแพง สอดคล้องกับการศึกษาของสุธรรม (2547) ที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย พบว่า การใช้สื่อในการเลี้ยงดูในกลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 1 - < 6 ปี) ใช้สื่อหนังสือ/สมุดภาพในการเลี้ยงดูร้อยละ 54 สำหรับพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรในด้านนี้ที่มารดามีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ในระดับรองลงมา คือ การพานุตรไปเที่ยวนอกบ้าน เช่น ตลาด บ้านญาติมีเพียงร้อยละ 37 ที่ปฏิบัติเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากวัยทารกยังเป็นวัยที่มีความต้านทานโรคต่ำ การพานุตรไปเที่ยวนอกบ้านจะทำให้ได้รับเชื้อโรคจากบุคคลอื่น หรือฝนตก อาจทำให้นุตรป่วยได้ง่าย ซึ่งทำให้มารดาไม่กล้าพานุตรออกไปนอกร้าน สอดคล้องกับการศึกษาของนิตยา และปริศนา (2540) ที่ศึกษาสภาวะเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว สภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูของมารดาเด็กป่วยโรคติดเชื้อเฉียบพลันทางเดินหายใจ พบว่า ส่วนใหญ่มารดาไม่พานุตรไปนอกร้านเพื่อป้องกันการติดเชื้อทางเดินหายใจ

5. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตร คือ การรับรู้ความสามารถของมารดา การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร และลักษณะของครอบครัว แต่มีเพียงสองตัวแปรเท่านั้นที่สามารถทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตร คือ การรับรู้ความสามารถของมารดา และลักษณะของครอบครัว โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกได้ร้อยละ 46.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 132) = 60.216, p < 0.001$] และมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .668 ($t = 10.594, p < 0.001$) และ -.132 ($t = -2.099, p = 0.038$) ตามลำดับ กล่าวคือ พฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ การรับรู้ความสามารถของมารดา และลักษณะของครอบครัว ซึ่งสามารถอภิปรายเหตุผลของปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกได้ ดังนี้

การรับรู้ความสามารถของมารดา เป็นปัจจัยอันดับแรกที่ถูกเลือกเข้ามาในสมการการทำนายและสามารถทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรมากที่สุดได้ร้อยละ 45.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 132) = 60.216, p < 0.001$] และมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .668 ($t = 10.594, p < 0.001$) กล่าวคือ มารดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองมากจะมีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรสูง ส่วนมารดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองน้อยจะมีพฤติกรรมมารดา

ในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการเชื่อในความสามารถของบุคคลที่จะจัดการและกระทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ และการเชื่อในความสามารถของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมกระทำและการปฏิบัติต่างๆ (Bandura, 1997) ดังนั้นเมื่อมารดาเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรสูง ก็จะพยายามทำกิจกรรมการเลี้ยงดูที่ตอบสนองความต้องการของบุตรจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดามีการรับรู้ความสามารถในระดับมาก ก็จะกระทำพฤติกรรมการเลี้ยงดูที่ตอบสนองความต้องการของบุตร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล (2545) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานบางประการ ความสามารถในการดูแลบุตรที่มีใช้สูง และพฤติกรรมดูแลบุตรที่มีใช้สูงของมารดาเด็กอายุ 3 เดือน ถึง 6 ปี พบว่า ความสามารถในการดูแลเด็กที่มีใช้สูงสามารถทำนายพฤติกรรมดูแลบุตรที่มีใช้สูงของมารดาเด็กอายุ 3 เดือน ถึง 6 ปี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) เช่นเดียวกับการศึกษาของกมลทิพย์ (2540) ที่ศึกษาการรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลบุตรและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพบุตรในมารดาที่มีบุตรวัย 1-3 ปี พบว่า การรับรู้สมรรถนะตนเองในการดูแลบุตรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมสุขภาพบุตร และการศึกษาของจันทร์เพ็ญ (2545) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมสุขภาพบุตรวัย 1-3 ปี ในจังหวัดระยอง พบว่า การรับรู้สมรรถนะตนเองของมารดาในการดูแลบุตรมีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมสุขภาพบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

ลักษณะของครอบครัว เป็นปัจจัยอันดับสองที่ถูกเลือกเข้ามาในสมการการทำนาย และสามารถทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรได้ร้อยละ 1.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 132) = 60.216, p < 0.001$] และมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ $-.132$ ($t = -2.099, p = 0.038$) กล่าวคือ มารดาจะมีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับลักษณะของครอบครัวด้วย โดยครอบครัวขยายเป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น ญาติพี่น้องมีหน้าที่ช่วยเลี้ยงดูลูกหลาน แต่ขาดอิสระเพราะการอยู่ในครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยปู่ย่า ตายาย สมาชิกอาวุโสสูงสุดจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว อาจเกิดความขัดแย้งในด้านความคิด และความเชื่อในการเลี้ยงดูบุตร (สุพัตรา, 2541) เนื่องจากการเลี้ยงดูเด็กในปัจจุบันส่วนมากจะเลี้ยงดูตามหลักวิชาการมากกว่าความเชื่อ หรือวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันมาตามคนสมัยปู่ย่า ตายาย ส่วนครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด แม้ว่าห่างเหินจากญาติพี่น้องแต่มีความอิสระและเป็นส่วนตัว ไม่ต้องปรับตัวกับคนอื่นมากนัก อาจมีปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรที่เป็นคนแรก เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ และไม่มีญาติผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนอง

ความต้องการของบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของรุจา และคณะ (2540) ที่ศึกษาพัฒนาการและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวในการดูแลบุตรตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่น พบว่า ชนิดของครอบครัวเป็นตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวในการดูแลบุตรวัยทารกได้

ส่วนการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร พบว่า ไม่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรได้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรมีความสัมพันธ์ภายในสูงกับการรับรู้ความสามารถของมารดา ($r = .710$) ตัวแปรทั้งสองอาจเป็นตัวแปรเดียวกัน มีผลทำให้แยกอิทธิพลของตัวแปรหนึ่งออกจากตัวแปรหนึ่งไม่ได้ (สุชาติ, 2540)